

УДК 821.162.1.09

Володимир РАДОВСЬКИЙ,
член Національної Спілки письменників України,
Карлсруе, Німеччина

**ТИМКО ПАДУРА: «ЛЕГКОВАЖНІСТЮ Є ТИКАТИ ФАЛЬШ
В ІСТОРІЮ!» ЧОГО ВАРТУЄ ОДИН РЯДОК БАРДА З МАХНОВКИ**

У статті, написаної у формі вітально-наукового листа соленізанту, зроблено аналіз наукового доробку Володимира Єршова, який стосується творчості українського лірника Тимка Падури (1801 – 1871), визначені інтенції творчості митця, особливості відтворення українського часопростору, звернуто увагу на суголосні мотиви з творчістю автора «Тимко Падура: спроба роздеградування і реабілітації».

Шановний і дорогий Володимире Олеговичу!

Дозвольте від усієї душі і усього серця привітати Вас з 60-річним ювілеєм від дня народження, бажаю Вам міцного козацького здоров'я, щастя в родинному житті, успіхів у роботі, наукових відкриттів, нових монографій і статей, щедрого врожаю майбутніх літературознавців, кандидатів, докторів наук і навіть академіків, а, найголовніше, – миру і злагоди в суспільстві.

Як на мене, з нас цілком досить жарких баталій на конференціях, наукових диспутах, симпозіумах, форумах і у Верховній Раді України.

Якби я мав можливість особисто бути присутнім на урочистій частині під час оголошення привітань Ваших колег з усієї України, я свій виступ розпочав би з розповіді про те, як познайомився з Вами заочно, як почалося наше листування, як скористався Вашими тактовними міркуваннями і висновками стосовно взаємин талановитого Тимка Падури і геніального Т. Г. Шевченка; і як ми поріднилися душею на ґрунті ставлення до яскравого, незабутнього, світлого і правдивого Таланту, що зріс на Правобережній Україні, того, хто відкривав нашим землякам очі на українську історію і її героїв, перетворився на популярного поета-барда, на прохання керівних діячів декабристів написав гімн повстанців, ще в ліцеї першим в українській літературі створив пісню про «Лірника» і «Козака», був на крок від шибениці або розстрілу, але з допомогою добрих людей врятувався. І в 60-х рр. XIX ст. надрукував у Львові (анонімно) мужній нарис на захист гетьмана Мазепи, ім'я якого піддавалося анафемі з амвонів багатьох православних храмів на Україні.

Отже, пригадую, коли і як відбулося наше заочне знайомство. У 2011 році я був на фініші своєї праці над книгою «Тимко Падура: спроба роздеградування і реабілітації»¹. Цей заголовок мені підказав блискучий

¹ Радовський В. Тимко Падура: спроба роздеградування і реабілітації. – Львів : Видавництво «Центр Європи», 2012. – 376 с.

український публіцист Олександр Гуревич, мій друг з університетських років. Вислухавши мою розповідь про сюжет майбутньої книги, він сказав: «Твій варіант назви „А Бард залишився правдивим“ можливий. Але мені здається, є кращий...».

Наступного дня після цієї розмови я працював у відділі рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника. Молода жінка типової української краси принесла мені рукописні журнали з автографами Тимка Падури, і я занурився в рукописи Тимка, робив виписки, і коли підвівся, щоб дати відпочити очам, до мене підійшла пані Марія Тимочко. В руках вона тримала два томики у м'яких обкладинках.

– Можливо, – сказала вона, – вас тут дещо зможе зацікавити. Про Падуру... Ось тут, у другому томі, є дуже цікава доповідь на тему: «Тимко Падура у контексті історії волинської літератури».

І вона протягнула мені два збірники матеріалів Міжнародної науково-краєзнавчої конференції, що відбулися в Житомирі на тему: «Проблеми українського державотворення: історія і сучасність». Конференція була присвячена 100-річчю від дня народження О. Ольжича, та 90-річчю Української Народної Республіки².

Ваша доповідь, Володимире Олеговичу, привела мене у захват, аби не сказати – в ейфорію. Це було якраз те, чого мені не вистачало – правдивого висвітлення взаємин Таланта і Генія. Перервавши роботу над автографами Падури, я побіг до відділу ксерокопіювання і без черги (привілей «аксакалів») одержав ксерокопію Вашої доповіді, яка була для учасників конференції новим словом. Як і для мене. Я знайшов у ній і чимало нового для себе, і радів тим Вашим рядкам, які були споріднені і моїм думкам та висновкам. Ці місця для власного твору я виписував з великим задоволенням, бо розумів: краще не скажеш.

Ось деякі виписки, зроблені мною:

«Вплив поезій Т. Падури на сучасний йому стан художньої літератури був дуже потужним. <...> Випробували вплив Т. Падури деякі літературні твори Каспера Ценглевича, Спиридона Осташевського, Кароля Гейнча, Маркіяна Шашкевича та багатьох інших. Різноманітні, порою різко діаметральні оцінки творчості отримала ліра поета від високих (С. Гоцинський, В. Залеський, В. Поль, М. Грабовський) до зневажливих (М. Грабовський, Ю. Ролле, Т. Шевченко, І. Франко), але серед цих та багатьох інших митців художнього слова не було байдужих до поетичної творчості талановитого волинянина³. А один Ваш акцент на те, представником чистішої літератури був Тимко Падура, знайшов особливий відгук в моєму серці. Адже у своїй книзі я неодноразово підкреслював природну й закономірну належність Падури до української літератури та історії. «Близько 1840 р. Т. Падура, – писали Ви, – прийняв запрошення від Піюша Борейка і переїжджає до Пікова Вінницького повіту, де служив вихователем його синів».

І далі зауважили:

² Міжнародна науково-краєзнавча конференція «Проблеми українського державотворення: історія і сучасність», присвячена 100-річчю від дня народження О. Ольжича та 90-річчю УНР. Управління культури і туризму Житомирської облдержадміністрації. Житомирське науково-краєзнавче товариство дослідників Волині. Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. Житомирський обласний краєзнавчий музей. 5 – 8 червня 2007 р. Житомир.

³ Єршов В. Тимко Падура у контексті історії волинської літератури // Проблеми українського державотворення: історія і сучасність. Міжнародна науково-краєзнавча конференція, присвячена 100-річчю від дня народження О. Ольжича / Головна ред. М. Ю. Костриця. У 2-х тт. – Т. 2. – Житомир : М. Косенко, 2007. – С. 51 – 58.

«Це був той дивний і легендарний період, коли вірши Т. Падурі, які автор не віддавав до друку, самі знаходили шлях до вдячного слухача і народного виконавця. *Популярність українського співака (виділено мною. – В. Р.)* ставала все більшою, все більшою ставала й увага до незвичайних, а разом з тим свіжих, наповнених життям і жагою творів»⁴.

До речі, І. Я. Франко у пізніші роки свого життя змінив свій погляд на нашого Барда, підкреслив його роль у розвитку української поезії і його вплив на українських поетів.

Якщо до сучасників Т. Падурі, які не тільки негативно ставилися до Барда і Пророка з Махнівки, але й зробили спробу «деградувати» Тимка на користь популярності Т. Шевченка, належали М. Костомаров, який назвав твори Т. Падурі «чепухой преестественной» (1844); П. Куліш іноді користувався висновками Падурі, але не вказував на джерело, а твори його відносив до «мертвечини»; М. Грушевський залишив у своїй «Історії...» негативний відгук на історичну повість Падурі «Богдан Хмельницький», але сам у своїй «Історії України-Руси» подав таку характеристику гетьмана і його політики, яка своїм талановитим негативом залишала висновки Т. Падурі стосовно володаря України далеко позаду; а у своїй рецензії на статтю гарного історика М. Дашкевича про рицарство на Русі Михайло Сергійович гостро критикував його за те, що той «рясно цитує Падурю без застереження». Згадаю ще «фанатика документальности» О. М. Лазаревського, який звинуватив Т. Падурю в таких дивовижних пунктах, які дуже легко піддавалися спростуванню.

Не пам'ятаю зараз, хто саме з активних учасників гарячих диспутів навколо імені Барда сказав: «Виступати проти Падурі – це все одно, що кидатись з мотигою на Сонце».

До процесу деградації Тимка Падурі (а що такий процес відбувався, підтвердив і галицький літературознавець В. Г. Щурат словами: «Мусив бути авансований Шевченко там, де „деградовано Падурю“»), належав і Тадей Рильський, який у своїй статті в «Основі» навів вислів Барда про Тараса, який нібито належав Тимкові Падурі. Але це була плітка, не підтверджена нічим.

У Вас в доповіді взаємини між цими двома особистостями були накреслені надзвичайно тактовно і мудро. Ось мій витяг з неї.

«Життя та світогляд Т. Падурі знаходились на порубіжжі двох культур, рівновеликих і рівнозначних, але з різною соціальною домінантою. Звідси й прикре непорозуміння між двома такими рівнозначущими, хоч і не за рівнем поетичного таланту, поетами – Т. Падурою і Т. Шевченком. Якщо українська художня література була більш орієнтована на потужний народний сегмент суспільства (селянський), то польська – світський (середньошляхетський). Ці дві сторони споконвічно перебувають у тісній взаємодії, але соціальна аксіологія в них є різною, яка, в принципі, ні на сторінках романів, оповідань чи ліричних пісень у той час не перетиналась. *Єдиний, хто першим зробив спробу виразити та поєднати це у художній літературі на початку ХІХ століття – був Т. Падура, наступним став Ю. І. Крашевський, а в українській – Т. Шевченко. Спроби Т. Падурі, оглядаючись у минуле, можуть здатись спрощеними, дещо ідилічними і навіть сентиментальними. Однак це були перші спроби і, слід зазначити, не тільки на Волині чи Правобережжі, але й в Україні та Польщі в цілому*» (виділено мною. – В. Р.).

Далі Ви писали:

«Сьогодні досить складно прокоментувати причину чи підґрунтя нерозуміння й неприйняття колишнім кріпаком Т. Шевченком шляхтича

⁴ Єршов В. Тимко Падура... Оп. cit., С. 53.

⁵ Радовський В. Тимко Падура... Оп. cit. С. 356.

Т. Падуру. Чому І. П. Котляревський гаряче сприйняв і підтримав Т. Падуру-поета при зустрічі у Полтаві, чому Т. Шевченко назвав Т. Падуру „мізерним Падурою”? Хто з духовного оточення Т. Шевченка був або міг стати йому найбільш близьким?!! Але два однорідні полюси не зблизилися і, очевидно, генетично не могли зблизитися... Т. Падура – принциповий ворог монархізму як російського, так і польського: чи абсолютистського, чи конституційного, для нього Україна – Матір, Польща – Батьківщина, українці – земляки. Він вболіває за українську мову. У кого з тогочасних поетів можна ще віднайти аналогічні рядки: „Зцурались предків язика, одежі, обичаю, пішли в безпутне й в розстайнях кличуть: за нами! – в чужину... (18 березня 1847 р.)”, – цікаво, хто міг тоді на Правобережжі почути та зрозуміти ці слова: сільський шляхтич чи українофіл, що „цурається славетного минулого?”⁶.

На більшість поставлених Вами питань, Володимире Олеговичу, Ви самі дали ґрунтовну, осмислену і правдиву відповідь. Цю відповідь можна тільки розширити, але у жодному разі не зауважити, не відкинути і не перекреслити, маю на увазі Ваш падуринський розділ у монографії «Польська література Волині доби романтизму: генологія мемуаристичності»⁷.

«Поява на літературному Олімпі серйозного українськомовного письменника, якого до того часу можливо було сприймати лише за травестійно-бурлескними або рустікальними текстами (І. П. Котляревський, П. П. Гулак-Артемовський, ранній М. В. Гоголь) поставило у незручне становище вже три сторони: польську, російську, а тепер вже й українську! Кожна з них відмовилась від його серйозного сприйняття, кожна одразу відчула його, як це не парадоксально, несвійськість, одні через мову, другі – через шляхетське походження, треті – через національну приналежність. Росіяни – тримали його під слідством, поляки не купували його книжок, українці – вважали „мізерним”. Відозви Т. Падури „До земляків” – українців (1847, 1850) губились у вирії буденного життя, творчість була незатребуваною, політичні погляди незрозумілими, життя – дивним. Поет-лірник, створивши свій унікальний та неповторний художній світ, у якому жив і творив з повною віддачею, опинився на маргінесі літературного процесу, виявився чужим у рідних автохтонних культурах, несприйнятим ними, незрозумілим ними, непрочитаним ними до кінця, у підсумку – підданий духовному остракізму»⁸.

Можу додати: і процесу деградації. А стосовно Ваших попередніх міркувань, виділених мною, хочу відзначити глибокий аналіз, блискучий виклад, ясновидіння суті, справедливі і неспростовні висновки.

Забув звернути увагу на ще одну річ – поетичність викладу.

«Навіть сьогодні, – перечитую у Вашій доповіді, – не перестають шокувати чарівні рядки „Лірника” Тимка Падури. Вірш одразу став народною піснею, а у ХХ столітті одержав високу оцінку видатних українських композиторів...

„От так сяду, заспіваю, відспіваю та й піду”, – і Тимко Падура, дійсно, заспівав і пішов та розчинився у численних легендах та чутках. Мотив „відходу” по-українськи символічно й яскраво запроваджений в українській культурі Г. Сковородою, метафорично втілено у вірші Т. Падури, що, нарешті, також переконливо проілюстровано його життям. <...>

Саме так все й відбулося на дорозі життя Т. Падури. Тільки, на жаль, не вдалось приєднатися до якогось колективу. Чи був готовий якийсь колектив

⁶ Ibidem.

⁷ Єршов В. Польська література Волині доби романтизму: генологія мемуаристичності. Монографія. – Житомир : Полісся, 2008. – 624 с. – С. 432–450.

⁸ Радовський В. Тимко Падура... Оп. cit. С. 356–357.

приєднати Т. Падуру?!! Поету не залишалося нічого, крім як заспівати, відспівати та й піти»⁹.

Є і в мене декотрі міркування з цього приводу. Чи зараз є такий колектив в Україні, котрий ладен приєднати його до себе, взяти на озброєння його творчість? І не тільки поезію, але й авторство примітки до віршів та історичні есе, на які українські вчені чинили таку шалену атаку у 40 – 60-х роках і до самої його смерті у 1871 році?

У своїй книзі «Тимко Падура», наче у відповідь Вам і на підставі добутих у важкому пошуку знань під враженням від Ваших висновків, наважився я навіть на пророцтво і прогноз: «Але процес приєднання Тимка Падури і його творчості до українського колективу неухильно продовжується. Згодом впадуть усі перешкоди до повернення і приєднання Т. Падури, тонкого лірика і автора набатних воєнних гімнів, до українського літературного цеху. Трохи у гіршому стані перебуває його повернення до цеху українських істориків. У їхньому середовищі не було і немає жодного дослідника, якому б так щастило, як йому. Фахівці та охоронці з національної слави України будуть ще довго вивисувати вали, поглиблювати рови й водні перешкоди та бар'єри на шляху повернення Тимка Падури до колективу українських істориків, залюблених у міфи і застарілі наукові штампи. Але і вони, врешті-решт, повільно, але неухильно, все ж таки приймуть Барда-Пророка та правдивого історика Божою милістю до майбутнього колектива коли ж не однодумців та „єдинодумців“, то хоча б просто до порядних людей».

Дорогий Володимире Олеговичу! Вас, ще молоду шестидесятирічну людину, зі своєї майже вісімдесятирічної дзвіниці, вважаю саме такою людиною: невтомним дослідником, інтелектуалом високого рангу, вченим широкого спектру, чесною і порядною людиною. Недаремно ж після виходу моєї книги, куди увійшло два дослідження (про Тимка Падуру і «Тамга гетьмана Мазепи»¹⁰) і налагодилося наше листування. Почалося воно у 2012 році, після багаторічного бібліотечно-архівного пошуку необхідних матеріалів та поборювання бар'єрів на творчому і видавничому шляхах. Книга вийшла у Львові, у видавництві з «пророчою» назвою «Центр Європи». Саме тут, в муках і нервах, народилося моє дітище. Цей рік взагалі був дуже плідним у видавничому аспекті. У видавництві «СПОЛОМ» вийшло кілька книжок у започаткованій мною серії «Бібліотека Тимка Падури». Це були мої дослідження: «Смерть тілоохоронця. Епізод з історії опозиції в добу Хмельниччини»; «Замкнена душа» Петра Сагайдачного. Фрагменти та епізоди трагічного життя»; «Як пані гетьманову перетворили на Мату Харі» (і в цій же книзі – чудова публікація праці видатного болгарознавця академіка МАБІК Ф. Г.-Х. Нурутдінова «Як вмирили за гетьмана його охоронці»); «Пригоди «нового Жмайла» (книжка складалася з двох досліджень: «Пригоди «нового Жмайла». Загадка однієї біографії» і «Приятелі-вороги. Там, де перетиналися дороги Сірка і Тетері». Усі ці дослідження вийшли мізерним накладом (100 прим. кожне) за рахунок автора.

Попередній, 2010 рік, так само, на мою думку, був вдалим і прихильним до мене. Вийшла тоненька брошурка «Таємниче зникнення гетьмана Ізмаїла» – детективна історія про те, як до гетьмана Війська Запорозького Марка (Марека) Жмайла повернулося його справжнє ім'я (Львів, вид-во «Арт Медіа», тираж 50 прим., з котрих 15 були пронумеровані для колекціонерів).

Власне усі вони були розраховані на справжніх колекціонерів, але розпоршилися поміж друзів, родичів і кількох вчених. Здається, усі ці книжки

⁹ Єршов В. Тимко Падура... Оп. cit., С. 57.

¹⁰ «Тамга гетьмана Мазепи»: Радовський В. Тимко Падура: спроба роздеградування і реабілітації. – Львів : Видавництво «Центр Європи», 2012. – 376 с. – С. 381–636.

були подаровані і Вам, і я пишаюсь, що Ви не відмовилися від мого подарунка. Та сталося це вже після того, як я з'ясував Вашу адресу і відправив бандероль з «Тимком Падурою». У супровідному листі просив вибачення за те, що без попереднього узгодження і без Вашого дозволу навів з вказівкою на джерело достатньо розлогі виписки з Вашої розкішної доповіді.

Я з нетерпінням чекав Вашої відповіді і, чесно кажучи, трохи побоювався, що критика моєї книги, розпухлої від двох досліджень, буде для мого самолюбства і марнославства (у певних кордонах) занадто принциповою і болючою.

І ось, нарешті, прийшов Ваш лист. Признаюся відверто: такої реакції від професора і доктора філологічних наук я навіть і не очікував.

«Дорогий Володимире Сергійовичу!

З Новим роком, наступаючим Різдвом!!!

Усього найкращого, а головне – писати і творити! Багато!!!

Ваша книга про Падуру просто чудова!

Нарешті дочитав до 355 сторінки, де знайшов широке цитування моєї статті із схвальними коментарями на мою адресу.

Спасибі, спасибі величезне!!!

Надзвичайно великий і найкапітальніший матеріал, усе перевірено і перепроверено!

Дуже доказова і переконлива монографія!...».

Зараз я вже не пам'ятаю, чи я відповів листовно, чи у телефонній розмові. Але суть відповіді була така: навряд чи в мене будуть сили для пошуків спонсора і чи вистачить нервів для того, щоб знову пережити те, що пережив у стосунках з видавцями. Адже це був якийсь «видавничий кошмар» (пролонговане виконання договірної угоди, порушення не тільки термінів, але й найважливішого пункту угоди про «Іменний покажчик» для двох досліджень. Директор доручає другій особі у видавництві, в моїй присутності, особисто зайнятися підготовкою покажчика, чую відповідь, що все буде «в ажурі і найкращому вигляді». Це заспокоює. Але наступний візит через півроку приносить нові негаразди: фантастична кількість помилок у видавничому наборі (і це після моєї вичитки і редакторської правки!). Нарешті (на закуску) наглість другої особи: «Іменним покажчиком займатися не буду!» І тобі доводиться наймати студентів для цієї роботи, навчати їх техніці винесення прізвищ з номерами сторінок на папір вручну, а потім безсонні ночі (у 76-річному віці!) для зведення розхристаних сторінок до «Покажчика імен»...

Ні! Вдруге пережити цей терористичний жах мені вже не кортіло. І, мабуть, навряд чи захочеться...

Та годі бідкатись – повертаюся до Вашої відповіді.

«Ваш новорічний лист, – повідомляли Ви, – того ж дня передав Ростиславу Петровичу Радишевському на його університетську адресу. Він одержав Ваш передноворічний лист тоді ж, 22 грудня. Щиро дякував, але я Вам не відповів одразу, бо був кінець семестру, іспити, заліки, лекції.

Шановний Володимире Сергійовичу!

Сьогодні телефонував Р. Радишевський.

Щиро дякував за Жмайла, тільки вчора він його нарешті одержав.

Також у захваті від Вашого Падури!!!

Просив це особливо підкреслити.

Р. Радишевський каже, що треба вміти читати текст, як це робить В. Радовський.

Його книга віршів Т. Падури поки що загальмувалася.

Він усе б'ється над перекладами українською мовою, мріє про досконалість, але Ви самі знаєте, як працювати з падуринськими текстами.

У мене метушня, побут і т.п. Але можливо 4 січня поїду з сім'єю в Карпати. Путівку придбав, зараз збираюсь.

Успіхів Вам величезних!!!

Спасибі за Падуру!!!

Тепер наш махновчанин, нарешті, зайняв гідне місце в українській літературі і це, безумовно, завдяки Вам! – Вол. Ол.».

Цей лист по інтернету датований 3 січня 2013 р.

І була Ваша епістола наповнена таким щирим почуттям, такою доброю енергетикою, яка заряджала адресата переможною енергією на майбутнє, всилювала впевненість у вдалому штурмі наступної вершини! Такою енергією може заряджати хіба що вправний полководець, народжений для перемог. Кожне слово вашої супліки випромінювало таку привітність, що сили збільшувались, а серце вистукувало рядки Володимира Висоцького: «Плани не простят обман, если им не дасть осуществиться».

В усякому разі сьогодні можу Вам відрепортувати, що мій давній задум і мрія (ще з десятого класу) про масштабний пошук нових біографічних даних доповстанського життя Б. Хмельницького, про розкриття таємниць Великого гетьмана, якого Юрій Яновський у своєму романі «Чотири шаблі» назвав «найтаємничішим діячем, якому здавалося, що він ухопив Бога за бороду» – завершено. Мій новий твір, «Битва на Цецорі» також, сподіваюсь, вийде у серії «Бібліотека Тимка Падури». Отож, акумулятором енергії для майже 80-річного «аксакала», який поставив нарешті крапку в роботі над вказаним твором, є Ви, Володимире Олеговичу!

Сподіваюсь завершити ще одну працю – дослідження про полковника Івана Ганджу, якому Падура присвятив кілька рядків. Серед «українофілів» вони викликали неприязнь і звинувачення у фальсифікаті. А мені пощастило відшукати таке солідне джерело, яке усе ставить на своє місце і підтверджує непереборну правоту Тимка Падури, майстерного фехтувальника, озброєного Істиною і почуттям Справедливості. Але про це згодом.

У своєму щоденнику знайшов запис від 3 січня:

«Телефонував Р. П. Радишевському. Він написав мені листа (очевидно, на адресу Павліхіна, але той його так і не одержав). Хоче їхати до Львова, ознайомитися з архівом Падури. Добре поговорили. Труднощі з перекладом». Після того, як я відправив Ростиславу Петровичу у подарунок усі мої книжки падуурської серії, він зумів завершити свою роботу і видати «Вибрані твори» Тимона Падури (Київ, 2012) – майже через 140 років після його посмертного львівського видання 1874 року «Pisma Tymka Padury». Безумовно, це була значна подія в культурному житті України і Польщі.

У своїй дослідницькій статті «Томаш Падура – польсько-український лірник» член-кореспондент НАН України, професор Р. П. Радишевський, перелічивши тих, хто долучився до вивчення життя і творчості легендарного барда, згадав і Вашого покірного слугу, зауваживши, що моя книга «містить чимало по-новому висвітлених історичних фактів, тонких наукових спостережень та уточнень»¹¹.

Сприймав його слова із вдячністю і як орден Б. Хмельницького на груди.

На Ваш лист від 3 січня 2015 р. відповів такою цидулкою.

«Дорогий Володимире Олеговичу!

¹¹ Радишевський Р. Томаш Падура. Вибрані твори. – К., 2012. – 624 с. – С. 17.

Вже вдруге промовляєте Ви добрі слова, та ще й які! А привітні слова, за народною мудрістю, як Божий день!

Ви зобов'язали мене і зробили своїм боржником. І коли здійсниться мій задум – десь у квітні, на один день приїхати до Києва, завітати до бібліотеки Вернадського та інституту рукописів та подарувати їм купу моїх книжок про Падуру (адже наші „видавці“ „забувають“ це зробити!); а потім, коли вдасться домовитись із Радишевським (а Вас я також сповіщу заздалегідь про місце недовгої зустрічі з ним (а бажано і з Вами) – у кав'ярні поруч з букіністичною книгарнею на вул. Пушкінській), то, можливо, у мене залишаться книжки і для Вас. І тоді ми могли б провести перше засідання Міжнародного клубу Падуристів – поки що з трьох членів.

З Вашими дружніми критичними зауваженнями цілком згоден. Переказаний на початку книги сюжет американської стрічки „Дванадцять розгніваних чоловіків“ і михалковського римейку – не більш, ніж хлоп'яча (у мої 76 років!) похвальба: самовпевнений автор гадає, що йому одному вдасться замінити 12 присяжних повірених і захистити добре ім'я Деградованого...

Від усієї душі бажаю гарного відпочинку в Карпатах. Сердечні вітання Людмилі Михайлівні та іншим членам Вашої родини.

Mit freundlichen Grüßen. Щиро Ваш – Р.В.С.».

27 квітня 2013 р.

«Дорогий Володимире Сергійовичу!

У ЧТ і ПТ був у Києві. Р. Радишевський передав мені від Вас аж 5 книг!!!

Щиро дякую Вам за увагу, за безцінні подарунки, за прекрасні книги, високу наукову літературу, за чудові дарчі надписи. Спасибі, що включили мене у Міжнародний клуб Падуриців. Постараюся з честю і гідністю високо нести високий титул. Завдяки анотації на книзі „У зап'ястях Великого яструба“ більше і глибше пізнав Вас.

Як пройшов Ваш творчий вечір? Чи були питання, котрі можна було б назвати креативними? Яка з Ваших численних книг опинилася в центрі уваги, чому? Які відгуки про зустріч? Нарешті, чи одержали Ви задоволення?! Адже це дуже важливо, це називається зворотнім зв'язком.

Дослідник роками сидить в бібліотеках, робочому кабінеті, а потім виходить на зустріч з читачем, як ковток чистого повітря, і відбувається дійство таїнства живого слова. Це дуже потрібно, і як цього іноді не вистачає!

Вітаю Вас! Тільки успіхів!

З повагою Вол. Єршов».

6 травня 2013 р.

«Учора приїхали з жінкою до Карлсруе абсолютно хворі і знесилені. У Львові зайнятий був до останньої хвилини перебування і тому не встиг зателефонувати, аби попроситися. Тоді ж, у день повернення, прочитав Вашого листа від 27 квітня. Велике спасибі! Він піднімає настрій.

Та оскільки я досі хворюю, відповім на Ваші запитання через кілька днів. А зараз дозвольте передати вам інформацію для Р. П. (Радишевського – *В. Р.*), яку я обіцяв йому під час нашої зустрічі. Мова йде про філолога Олексу Романця з Чернівців і його статті, де згадується Т. Падура. <...>

Я обіцяв Радишевському, що знайду серед моїх розвалів виписки з цих статей, але боюся, що йому доведеться довго чекати».

15 травня 2013 р.

«Дорогий Володимире Олеговичу!

Стало краще, поспішаю відповісти на Ваші запитання. Творчий вечір, тобто презентація книги про Падуру, пройшов ні добре, ні погано. Присутні були аж 15 письменників. Організатори не врахували три заходи у цей день і

не зуміли правильно розприділити представників літературного цеху Львова. Питання мені задавали такі:

„Який відсоток співвідношення правди й вимислу у Ваших книгах?“

„З книги до книги на обкладинках повторюється віньєтка «Чорного козака на чорному коні». Що ви хотіли цим сказати?“

– Що історія українського козацтва до кінця ще й досі не з'ясована, що вона вкрита флером таємничості. І що таємниця його походження ще чекає свого розкриття.

„Над чим Ви працюєте зараз?“

– Над книгою про Богдана Хмельницького. Юрій Яновський у своїй повісті „Чотири шаблі“ назвав його „найтаємничим гетьманом з усіх“, переконаним, що він „ухопив Бога за бороду“. Коли виконаю задумане, то на віньєтці чорним буде тільки обрамлення, а середина вершника і коня будуть білими. Але це не означає, що я збираюся обіляти і лакувати свого героя». На жаль, питання мені задавали люди, які не читали моїх книг. Вловивши загальний настрій, я зжужмив свою розповідь і запросив присутніх до столу.

Перед цією (найважливішою) частиною презентації були оголошені привітання члена-кореспондента Міжнародної академії порівняльного Права, завідуючого Центром порівняльного правознавства Інституту держави і права ім. В. Корецького НАН України О. В. Кресіна, потім виїмки з Ваших листів, автограф покійного історика, академіка Я. Р. Дашкевича з цікавою версією. Добре оцінивши мою книгу про Андрія Войнаровського, Ярослав Романович зробив припущення, що історіографу Г. Ф. Міллеру у 1737 році в Якутську показали не Войнаровського, а підставну особу, можливо, якогось „зека“, що не знав німецької мови. А я цю гіпотезу розвинув до припущення, що якути, поінформовані про екстрасенсорні здібності Андрія, викупили його на деякий час у корумпованих чиновників Якутського воєводства. Перед моїм від'їздом зі Львова мені зателефонувала доктор історичних наук І. М. Петренко (Полтава) і попросила дозволу написати рецензію на мою книгу „Замкнена душа“ Петра Сагайдачного. „У вас, – сказала вона, – гетьман не схематичний, а жива людина, котрий любив жінок, а жінки любили його“. – Зрозуміло, що я не чинив спротиву. На цьому завершую. Ще раз дякую за лист і запитання. З найкращими побажаннями. Щиро ваш – В. Р.».

Рецензія Ірини Миколаївни Петренко з'явилась у науковому віснику «Гілея» (вип. 73 (№ 6)). І це вже була третя рецензія на мої твори. А презентації «Падури» газета «Нова неділя» (орган Львівської обласної письменницької організації) присвятила цілу полосу у травневому номері 2013 р. (№ 5 /28/). Є тут і виїмки з Ваших листів – з Вашими чіткими та експресивними оцінками, згадали і Р. П. Радишевського.

Статтю «Життя Падури і Мазепи очима львівського дослідника» з-під пера історика Георгія Маценка надрукували без вказівки автора. А саму презентацію назвали «незвичною». Чому? «Бо на розмову зі своїми колегами завітав нечастий гість у цих стінах (тобто Ваш покірний слуга). «Причина таких рідких відвідин, – зазначалося у врізці, – банальна». І далі йшло пояснення: «Він (тобто я) автор серії історичних досліджень, котрі потребують копіткої багатолітньої праці в архівах Європи. Відтак, накопивши певний матеріал, а також оформивши його у книжковому вигляді, автор і наважується на серйозну розмову...». Автор цієї врізки думав, що відкриття можна робити тільки після роботи в архівах Європи. Але я, здається, можу довести протилежне – робляться вони і за столиками в читальних залах бібліотек Львова, і в приватних книжкових зібраннях колекціонерів. Ось приклади.

Р. П. Радишевському я повідомив про існування статті Олекси Романця у збірнику «Очерки молдавско-русско-украинских литературных связей» (Кишинев, 1978). Йдеться в ній і про те, що народна пісня про Свірчевського була «імпульсом для створення одного з перших в українській літературі творів про події 1574 р. – «думи» Т. Падурри «Свірчевський» (1829)». «Про ці події і участь в них запорожців Т. Падурри згадує в своєму історичному нарисі «Українські козаки». «Співставляючи сюжет пісні, в котрій йдеться про четвертування „пана Івана“ турками, чого в дійсності не було зі Свірчевським, бо він разом з іншими дванадцятьма тяжко пораненими козаками був узятий в полон, з історичними фактами, згідно котрим у фіналі військової кампанії 1574 року живцем був розірваний на часті Іоан-воде, стає зрозумілим, що описання смерті „пана Івана“ стосується зовсім не Івана Свірчевського, а молдавського господаря, ім'я котрого „Іон“ або „Іоан“ (в документах) українською звучить „Іван“. Отже, так звана друга пісня про Свірчевського (Свирговського) – це пісня про смерть молдавського господаря Іоана-воде.

На цьому, шановний і дорогий Ювіляре, дозвольте завершити мого листа.

Перекоаний: факти, що їх колись «накопав» Т. Падура, вже нікому не вдасться «зарити». Ніколи і нізащо! Скільки сонячного світла внесли твори Тимка і в нашу літературу, і в нашу історіографію! Скільки тем і сюжетів подарував нам цей непереборний дуелянт у боях за історичну правду, а отже й за справедливість! Яку бездонну і щедрю скарбницю залишив нам у спадок цей невтомний дослідник-мікроскопіст! Які дорогоцінні поради і застереження (важливість яких важко переоцінити!) зустрічаємо в його творчості – наче в Заповіті! Правда-істина – сувора і неблаганна. Брехня і фальш – образливі. Ось те, що допоможе нашим сучасникам знайти вихід із кризових ситуацій.

Дорогий Володимире Олеговичу! Ви чимало зробили і для виховання чесних і неупереджених науковців, і своєю дослідницькою працею на ниві літературознавства, і щодо увічнення пам'яті Вашого земляка – Барда з Махновки. Але попереду у Вас нові дослідження, нові здобутки. Вітання Р. П. Радишевському й поздоровлення! Ще раз сердечно вітаю Вас з Ювілеєм! Зичу міцного здоров'я та щастя, успіхів у науковій і педагогічній діяльності!

З пошаною, вдячністю, дружбою і любов'ю!

З роси і води!

Щиро Ваш – Володимир Радовський.

**Wołodymyr Radowski. Tymko Padura: „Wstyd dźgać fałsz do historii”!
Czego jest warta jedna linijka barda z Machnowki.**

W artykule, sporządzonym w formie powitalno-naukowego listu do solenizanta, przeprowadzono analizę naukowego dorobku Wołodymyra Jerszowa, dotyczącego twórczości ukraińskiego lirnika Tymka Padury (1801 – 1871), określono intencje twórczości artysty, właściwości odtworzenia ukraińskiej czasoprzestrzeni, zwrócono uwagę na motywy, nawołujące się do twórczości autora „Tymko Padura: próba roz degradacji i rehabilitacji”.

Volodymyr Radovskyi. Tymko Padura: «It is Shame to Poke False in History!» What One Line of a Bard from Makhnovka Is Worth.

The article written in form of congratulatory scientific letter to the solenizant analyses the scientific achievements of Volodymyr Yershov, which concern the oeuvre of Ukrainian lyrists Tymko Padura (1801 – 1871), intentions of his oeuvre and the specific features of recording Ukrainian timespace are identified. The attention is paid to the motives which are in unison with the works of the author of «Tymko Padura: the Try to Re-degrade and Rehabilitate».